

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу Пугачової Дар'ї Володимирівни

«Зовнішня політика країн Скандинавії у сфері безпеки та

оборони у постбіполярний період»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук

за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем та

глобального розвитку

Дисертаційна робота Дар'ї Володимирівни Пугачової «Зовнішня політика країн Скандинавії у сфері безпеки та оборони у постбіполярний період», присвячена важливій та непересічній темі, яка, попри свою очевидну важливість для сучасної України, досі не отримала належного висвітлення в політологічній літературі, не кажучи вже про популярний дискурс.

Авторка дисертації не лише зібрала доволі розрізнений матеріал з проблеми, а й проаналізувала його в координатах змінної міжнародної ситуації упродовж останніх десятиліть.

Дисертаційне дослідження Д.В. Пугачової базоване на потужній теоретико-методологічній базі та широкому масиві відповідної літератури. Джерельна база роботи, представлена офіційними документами, матеріалами преси, інтерв'ю тощо, виглядає достатньою для підтвердження висловлених у роботі висновків. Окремо варто зауважити на паритеті в списку літератури між україномовними та іншомовними (головно англomовними) виданнями.

Логіка викладу матеріалу дослідження виглядає цілком адекватно. Спершу проаналізовано євроатлантичний напрям оборонної політики країн Північної

Європи. Послідовно в трьох підрозділах розкрито історичне підґрунтя, еволюцію та сучасний стан співпраці з НАТО Норвегії, Данії, Ісландії, Швеції та Фінляндії.

Далі, в третьому розділі, проаналізовано безпекове та оборонне співробітництво країн Скандинавії в ширшому міжнародному контексті. У трьох підрозділах проаналізовано співпрацю зазначених країн з ООН, ЄС та в рамках регіональних ініціатив.

Зроблені авторкою дисертації висновки виглядають цілком обґрунтовано та достовірно. Їхня системність та глибина свідчить про значний обсяг проведеної систематизуючої та аналітичної роботи. Відтак, авторський погляд на стратегії зовнішньої безпекової політики п'яти різних, але тим не менш в дечому схожих країн, є самостійним та оригінальним.

Поставлена у вступі мета, а також дослідницькі завдання розкриті та досягнуті в результаті проведеного дисертаційного дослідження.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в актуалізації зовнішньої політики країн Скандинавії в українському науковому дискурсі. Непересічне значення представленої роботи полягає також і в тому, що простежено основні етапи еволюції зовнішньополітичних та безпекових стратегій країн регіону в координатах постбіполярної системи міжнародних відносин. Авторка також проаналізувала місце кожної скандинавської країни в світовій, європейській та регіональній системі безпеки, а також перспективи їх (не) участі в цих системах надалі, потенційні зміни ролей цими країнами.

Дисертацію Д.В. Пугачової виконано в межах планової теми наукових досліджень відділу трансатлантичних досліджень Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України «Системоутворююча роль євроатлантичного співтовариства у ХХІ столітті: прогностичний вимір» (державний реєстраційний номер 0111U000007) та планової наукової теми відділу трансатлантичних досліджень Державної установи «Інститут всесвітньої історії Національної

академії наук України» «Стратегічне партнерство міжнародних суб'єктів у контексті глобальних політичних трансформацій» (державний реєстраційний номер 0114U000641).

Дослідження Д.В. Пугачової цілком може стати поштовхом до інтенсифікації скандинавських студій в українській гуманітаристиці загалом та політичній науці зокрема. Також видається, що дисертація може стати доброю основою для розробки (корекції) державної стратегії щодо зазначених країн, а також тактичних кроків щодо налагодження співпраці та міждержавного діалогу з різних питань, в тому числі безпекових.

За час підготовки дисертаційного дослідження окремі сюжети загальної теми були представлені науковій громадськості у низці публікацій авторки. Всього їх 19, з них 4 – в українських фахових виданнях з політичних наук, 1 – в українському періодичному виданні, внесеному до міжнародних наукометричних баз, і ще 1 – у зарубіжному науковому періодичному виданні. Це свідчить про достатню апробацію результатів та висновків дослідження. Ознайомлення з авторефератом показало, що в ньому достатньо повно представлені результати наукової праці авторки.

Весь обсяг дослідження (198 сторінок) та основна його частина (165 сторінок) відповідають вимогам до кандидатських дисертацій. Структура роботи Д.В. Пугачової є логічною, послідовною, завершеною та в повному обсязі відображає об'єкт та предмет дослідження.

Термін «постбіполярний період» нині, схоже, виглядає анахронізмом. Період після закінчення «холодної війни» характеризувався загалом відсутністю серйозної загрози існуючому світовому порядку. Початок ХХІ ст. ознаменувався наростанням глобальної терористичної загрози. Після 2014 року ми можемо говорити про нову геополітичну реальність, яка характеризується тим, що деякі країни нехтують міжнародним правом та загрожують усталеній після 1975 та 1991 року системі міжнародних відносин та світовій безпеці. В тексті дисертації є ряд

фактів, які це підтверджують і свідчать про усвідомлення елітами країн Скандинавії нових загроз (заглиблення у перипетії внутрішньої політики Швеції та Фінляндії, наприклад). Втім, сама авторка не наважується визначити – якою ж є ця нова світова реальність. Можливо, тому, що визначення цієї реальності ще перебуває в процесі формулювання в світовій політичній науці.

Доволі розлогий аналіз історіографії варто було б чіткіше структурувати. На початку огляду варто було би виділити основні групи праць, в яких так чи інакше розглянуті питання, дотичні до теми дослідження. І потім власне переходити до аналізу кожної групи робіт чи кожної праці окремо. Адже лише читаючи власне сам розділ з'являється розуміння принципу, за яким було складено історіографічний огляд – проблемно-географічний.

Окрім того, недостатньо уваги приділено джерельній базі дисертації. Її огляд вміщено на початку підрозділу 1.1 (с.11-12), і він займає всього кілька абзаців. Також не підкреслено різницю між джерелами та літературою, що вочевидь мало би бути зроблено в контексті даного дисертаційного дослідження.

Також список літератури виглядає обтяженим посиланнями такого роду як About NATO. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nato.int/cps/uk/natohq/index.htm>; About UNO. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/>.

Сюжети про конфронтацію країн Скандинавії з Російською Федерацією, а також пасажі про ставлення їх до української кризи та України загалом, могли б знайти своє логічне продовження. Мова йде про аналіз перспектив співпраці України та країн Скандинавії в координатах активної гібридної агресії РФ не лише проти України, а проти Європи загалом. Чи може конфронтаційність у відносинах Норвегії та РФ стати основою для розширення діалогу між Норвегією та Україною? Чи можуть сторінки спільної україно-шведської історії стати прологом до сучасного співробітництва? Яким чином може бути використаний досвід Фінляндії, яка також є сусідом РФ і стояла свого часу (і досі стоїть) перед

подібними до українських викликами? Відповіді на ці та ряд подібних питань суттєво посилили б практичну цінність роботи, яка й так є доволі високою зважаючи на маргінальність проблем Північної Європи в українському публічному дискурсі (за деякими рідкісними винятками – наприклад, та ж Швеція фігурує лише в координатах спільного минулого, і проте не в ракурсі потенційного спільного майбутнього).

Назагал можемо говорити про самостійність, оригінальність, новаторство, системний підхід як основні характеристики представленого дисертаційного дослідження. Зазначені вище зауваження не впливають на загальну високу позитивну оцінку дослідницької роботи Дар'ї Пугачової.

Дисертація Д.В. Пугачової є самостійним науковим дослідженням, що повністю відповідає вимогам п. 11 та п. 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року №567, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку.

Офіційний опонент:

кандидат політичних наук

доцент кафедри видавничої справи та редагування

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

 С.В. Магда

Вчений секретар

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

кандидат філософських наук, доцент

 А. А. Мельниченко

